

'Volop delen in de troost die God ons door Christus geeft'

Lezing: 2 Korintiërs 1:3-11

Nieuwe Kerk gemeente Ede, 7 april 2024 middagdienst

- 1) Situatie van Paulus
- 2) Wat verstaan wij onder troost
- 3) De troost van de psychohulpverlener
- 4) Het extra van de Bijbel 1: nl. Gods belofte
- 5) Het extra van de Bijbel 2: nl. Gods vergeving en genade

Geliefde gemeente

(1). Wat is er aan de hand, daar in Korinthe, dat Paulus zijn tweede brief die we in de Bijbel vinden zo overweldigend begint met 'troost' en ' vertroosting'? In onze NBV-vertaling is er gevarieerd vertaald met bijvoorbeeld ook het woord 'bemoedigen', en horen we in het eerste stukje nog maar drie keer het woordje 'troost' terug, maar er staat tien keer hetzelfde woord in de oorspronkelijke tekst. Als ik dezelfde passage voordraag uit een andere vertaling dan klinkt dat zo:

Geloofd zij de God en Vader van onze Here Jezus Christus, de Vader der barmhartigheden en de God aller **vertroosting**, die ons **troost** in al onze druk, zodat wij hen, die in allerlei druk zijn, **troosten** kunnen met de **troost**, waarmee wij zelf door God **vertroost** worden. Want gelijk het lijden van Christus overvloedig over ons komt, zo valt ons door Christus ook overvloedig **vertroosting** ten deel. Worden wij verdrukt, het is u tot **troost** en heil. Worden wij **getroost**, het is u tot een **troost**, die zijn kracht toont in het doorstaan van hetzelfde lijden, dat ook wij ondergaan. En onze hoop voor u is wel gegrond, want wij weten, dat gij evenzeer aan de **vertroosting** deel hent als aan het lijden. (Tien keer)

Wat is er daar aan de hand in de vroegste kerk in Korinte dat er zoveel over troost gesproken moet worden en deze brief daar ook zo overduidelijk mee inzet?

Zeker: Paulus vertelt meteen dat zijn eigen situatie in Klein-Azië er verre van rooskleurig uitzag. Hij zinspeelt er op dat hij er wel eens het leven bij had kunnen verliezen. Hij dacht dat het gebeurd was. Sommigen denken aan een doodvonnis door machthebbers, zo ook is het vertaald in de NBV, anderen denken aan een gijzeling of meer aan een dreigende aanslag op zijn leven. Ik was zo ver dat ik het overgaf aan God, schrijft hij. Opnieuw liet de hele situatie ons beseffen, dat we alleen maar op God konden vertrouwen. We hadden zelf niks meer in handen, om het lot een andere wending te geven.

Op dat punt kun je belanden: dat je zelf niks meer kunt. Dan kun je alleen nog maar hopen op God, die immers bij machte is doden op te wekken, wij zijn immers Paasgemeente.

En ja, dan helpt het als er voor je gebeden wordt, niet om daar mee bij God gewicht in de schaal te leggen, alsof hoe meer mensen des te intensiever en langer aan het bidden zijn, dat in de hemel zo'n verschil zou maken. Eigenlijk zijn dat soort gedachten vormen van heidendom, de godheid proberen te bezweren met steeds heftigere en massalere offers. Zeker, de apostel Jacobus kan schrijven: het gebed van een rechtvaardige vermag veel (Jakobus 5:16), maar hij schrijft niet: het gebed van een rechtvaardige massa.

Maar het is wel een vorm van solidariteit: voorbede doen, bidden voor anderen, gekend worden door God zelve zeker het belangrijkste, maar ook door een biddende gemeente, door een biddende ander, gekend worden in je zorgen, in je nood, in de ellende waarin je kunt verkeren.

Dus dat wij hoorden dat jullie met ons begaan waren en voor ons aan het bidden waren, dat was ons tot grote steun, lieve Korintiërs, zo schrijft Paulus.

Maar was dat nu de aanleiding voor Paulus om zo uitgebreid over troost te schrijven, was het zijn eigen lot in Klein-Azië, of is er meer aan de hand?

Zoals je al hoorde bij het voorlezen: troost, vertroosting, dat correspondeert natuurlijk met zaken als 'ellende', 'lijden',

'tegenspoed'. Denk aan woorden als 'druk', 'benauwenis', 'droefheid', 'verdriet', 'gebrokenheid'.

(2). Wat verstaan wij nu eigenlijk in het algemeen onder troost? Is niet het eerste waaraan dan gedacht wordt zoiets als bemoedigende woorden spreken in een slechte situatie? En dan daar allerlei aanknopingspunten of -puntjes voor proberen te zoeken. Zoals verklaringen voor de situatie, analyseren, zodat je ook een beetje grip lijkt te krijgen op hoe het verder zou kunnen gaan. Of aandragen dat het allemaal nog erger kan of erger had gekund, of dat het ergens anders of bij anderen nog veel moeilijker is. Of lichtpuntjes proberen te benoemen: achter de wolken schijnt de zon, dat soort werk, maar dan meestal wat serieuzer: zo van: het kan nog meevallen, of: het ergste is misschien wel voorbij, er is een nog altijd een wending mogelijk. Of gewoon: het is zoals het is, we moeten er iets van maken, er gebeurt niks zonder reden, hoe worden we hier sterker van. Crisis als kans, keerpunt om te groeien. Zoiets.

En je denkt: wat is nu schrale troost en wat is waarachtige troost? Hoe zit het met alle vrienden van Job, die dachten hem te komen helpen? Terwijl Job zegt, maar God zelf ook: jullie troost was waardeloos, sloeg de plank volkomen mis.

Of je denkt: zijn er dan ook niet gewoon troosteloze toestanden, dat je als mens bedenkt: hier zijn geen aanknopingspunten meer, dit zit zo diep. Hier zijn geen verklaringen of zingevingen toereikend, hier kan geen zon achter de wolken tegenop. Doe er maar het zwijgen toe.

Toch is er een enorme zucht naar troost en vertroosting in onze cultuur. Je merkt dat in de kerk, maar ook in de samenleving. Het thema van een God die met ons begaan is, in onze angsten, onze onzekerheden, onze stress, ons lijden, ons verdriet, vindt breed weerklank in de kerk van vandaag, van evangelisch tot breed protestants. Een Christus die met ons mee lijdt. Een Vader die voor ons zorgt. Een Geest die onze Trooster is. Een God die ons kent.

Maar het is vaak dan wel heel persoonlijk en individueel: het gaat om onze angsten, onze onzekerheden, onze stress, ons

lijden, òns verdriet. Daar zoeken we steun in bij God en zijn gemeente. We zoeken rust, en genezing, innerlijke vrede, kracht, een kompas om door alles heen te laveren, hoop en erkenning. Dat mag ook. Maar misschien is het ook wel beperkt.

In ieder geval is het iets dat breed gedeeld wordt in onze samenleving. En dat dringt dus ook door in onze kerken. Ondanks het feit dat onze bevolking gemiddeld genomen, zeker gezien in wereldhistorisch perspectief, nog nooit zo welvarend is geweest als de laatste decennia, is er toch kennelijk een ervaren gemis en een ervaren onzekerheid, een sluimerend onbehagen. Soms komt het naar buiten in vormen van boosheid, energie om tenminste er iets mee te doen, soms in een zoektocht naar allerlei vormen van spiritualiteit. Anderen blijven maar bezig om zoveel en zolang mogelijk regie te houden en in vooruitgang te blijven geloven.

Juist doordat we zoveel dingen goed hebben kunnen regelen, lijkt het wel alsof het omgaan met wat niet goed gaat per definitie tot ontregeling leidt. Want we hebben toch eigenlijk recht op een ongestoord leven? Je ben toch in het leven geworpen als mens om iets van geluk te kunnen meemaken, en het liefst toch zo lang en zo veel als mogelijk is? En ja, hoe plaats je dan die eindeloos terugkerende gebrokenheid. We zijn nu wel gemiddeld zo'n vijftien jaar ouder geworden in West-Europa, met toevoeging van redelijke gezondheidsjaren. Maar ja, dan komt alsnog de rafelrand die leidt tot de dood, met dementie, en kanker, en ongelukken en hersen- en hartinfarcten.

(3). Het zijn vandaag de psychiaters en niet de dominees en priesters van de kerk die de rol vervullen van 's lands zielzorgers en troosters, zo lijkt het. In die zin is Nederland, ook in de ontkekelijking, zowel boven als beneden de grote rivieren een typisch 'gereformeerd' of 'calvinistisch' land: als we het doen, doen we het ook goed: de kerk en het geloof afschaffen. Ja hier in Ede en omgeving merk je dat nog niet zo, maar maak je geen illusies, we gaan rap naar een minderheidspositie toe

voor christenen in dit deel van de wereld. Dat vraagt om een herpositionering.

Waarom weet een bekende psychiater als Dirk de Wachter met zijn boeken de harten van zoveel mensen te raken, ook met zijn boekje over vertroosting, terwijl de kerk er het stamelen toe lijkt te doen, ja niet intern, er wordt wat afgepreekt, maar in de publieke ruimte. Wanneer zat er voor het laatst een geestelijke aan een talkshowtafel? Ja, met Pasen kwamen er wel leuke christelijk religieuze tafereeltjes op het achtuur-journaal, maar die zijn dan van het soort: kijk die rare snuiters nu: een dansende migrantenkerk op zoek naar een nieuw gebouw, en een roomse processie met de beentjes van Sinte Bernadette van Lourdes op trektocht door wat er over is van katholiek Nederland. En ja, natuurlijk: wel uitgebreid op TV: de paus. Maar die is dan ook van de buitencategorie. En bij de KRO-NCRV, maar vooral bij de KRO.

Wat heeft De Wachter nu eigenlijk te bieden in zijn boek 'Vertroosting'? Hij schrijft vanuit zijn eigen situatie als zorgprofessional die nu zelf ernstig ziek werd door kanker. Het komt eigenlijk neer op: nabijheid, het kleine gebaar (van familie, vrienden, zorgpersoneel) en herkenning (in kunst en literatuur). Eigenlijk kort gezegd: op solidariteit zonder grote woorden. Niet in de steek laten, er bij blijven, het samen uithouden en dan maar zien wat er gebeurt.

Dat is niet niks. En de onderliggende waarde is 'liefde'. De lijdende ervaart dat zij of hij er toe blijft doen.

Maar je begrijpt: uitgangspunt is de mens die lijdt, die slachtoffer is van de gebrokenheid van het leven. En de troost verandert wat aan het moreel. Niet aan de situatie op zich. Maar je kunt het wel beter uithouden, als je elkaar vasthoudt.

(4). Wat heeft de Bijbel nu eigenlijk te bieden als het om troost gaat? Ik denk alles wat Dirk de Wachter heeft te bieden, tenminste als we het goed doen in onze familie- en vriendenkringen en in onze christelijke gemeenschappen, plus nog veel meer. We wenden ons weer tot de brief van de heilige apostel Paulus.

Natuurlijk heeft Paulus het in alle toonaarden pastoraal ook over de gevolgen van de gebrokenheid. En houd er rekening mee, zegt hij: wie Christus volgt zal net zoals Christus zelf meelijden aan de gevolgen van de gebrokenheid. Christenen hebben geen vrijwaringsbewijs tegen ellende.

Maar, door de interventie van God in de wereld, door het optreden van Jezus, zijn kruis en zijn opstanding op de Paasmorgen, is er wel wezenlijk iets veranderd ten aanzien van de vermeende almacht van de gebrokenheid, ten aanzien van het steeds terugkerend kwaad, ten aanzien van de Boze die steeds weer als een feniks lijkt te herrijzen, namelijk: Christus is overwinnaar. En Paulus kan schrijven aan de Romeinen: ik ben er van overtuigd dat het lijden van en in deze tegenwoordige wereld niet zal opwegen tegen de heerlijkheid die over ons geopenbaard zal worden. Paulus schrijft nu aan de Korintiërs: gelijk het lijden van Christus soms overvloedig over ons komt, zo valt ons door Christus ook overvloedig vertroosting ten deel.

En dan gaat het niet om alleen bemoedigende woorden of nabijheid bij een toestand die verder niet verandert. Nee, dan gaat het om kennis aan een Gods-interventie, die alles anders maakt. Dan wordt ' vertroosting ' gelijk aan een belofte van toekomst door de ellende heen, dan staat ' troost ' synoniem aan ' heil '. Dan is, zoals Paulus schrijft, onze hoop, ook voor jullie, wèl gegrond. Het is dan niet alleen: nabijheid, steun, herkenning in de situatie, erbij blijven, volharding, en dan maar zien wat er gebeurt. Dàt ook. Maar het is wel degelijk stilzwijgend of sprekend, zonder dooddoeners, op de achtergrond dit geloof laten meeresoneren: hoe dan ook, deze ellende, is het laatste niet voor Gods kinderen. Er wacht een nieuw Jeruzalem, Gods nieuwe wereld.

(5). En, dan komt er nog iets bij. Dat is voor ons als christelijke gemeente van vandaag in Nederland ook wel goed om nog eens tot ons door te laten dringen, in deze tijden van vooral tragiek, slachtofferschap en misnoegen over alles wat zo tegen lijkt te zitten.

Ze zijn daar in Korinte zwaar bedroefd. Niet alleen door Paulus' miserabele situatie in Klein-Azië, maar ook en vooral door een brief die Paulus hen eerder heeft gestuurd, maar die niet in de Bijbel is gekomen. Aan die brief lag een fors conflict tussen de apostel en de gemeente in Korinte ten grondslag. Daarin heeft de gemeente zich absoluut niet van haar mooie kant laten zien. Nee, ze heeft hem en de zendingsbeweging van de kerk in het Griekenland forse schade toegebracht. Hij is tussentijds al een keer er heen geweest om zaken uit te praten en zijn medewerker Timoteus is er ook al een keer heen geweest. En toen stuurde hij die brief, waarin hij kennelijk de gemeente behoorlijk heeft aangesproken. Ze zijn er door uit het veld geslagen. Maar dat heeft wel tot iets geleid. Nu hij onze brief schrijft, lijkt de zaak ten positieve te zijn gekeerd. Maar het komt er wel op neer dat Paulus ook schrijft over troost, omdat Gods troost niet slechts van belang is voor de *gevolgen* van de gebrokenheid, maar ook voor de *oorzaken* van de gebrokenheid. In de bijbelse taal heet dat: de zonde.

Christus is niet slechts gestorven om mee te lijden met ons lijden, om overwinnaar te worden over het kwaad dat ons treft. Christus is gestorven ook en juist vanwege onze zonden, vanwege het kwaad dat wij doen en dat in onze wereld gedaan wordt.

In 2 Korintiërs 7, iets verderop in onze brief, komt de apostel te spreken over twee soorten bedroefdheid. De droefheid van de wereld, dat is de droefheid die alleen maar stil staat bij de gevolgen van de gebrokenheid waaronder jij en anderen te lijden kunnen hebben. Maar, kort gezegd, dat kan ook zomaar het verdriet en de spijt en de ellende zijn van de Kaïns, de Ezaus en de Judassen van deze wereld.

Maar er is ook een bedroefdheid naar de bedoeling van God, zo schrijft Paulus: en die lijdt tot inkeer en verandering. Namelijk dat je lijdt niet onder, maar aan jouw eigen zelfzucht, jouw egogedreven handelen, en aan - niet onder - maar aan dat van anderen, dus niet onder de gevolgen, maar aan het besef dat dat handelen zelf niet okay is of was. En dan is troost: de

mogelijkheden van rehabilitatie, van genade, de deur gaat niet dicht, maar open voor inkeer, vergeving en vernieuwing. En wel door diezelfde interventie van God in en door Christus.

Kijk als je dat ook zelf kent: niet alleen de troost van Gods belofte in eigen tegenspoed, maar ook de troost van Gods genade en Gods vergeving over eigen falen in de wereld waarvan je deel uitmaakt en over alles wat er aan kwaad gedaan wordt, dan kun je ook anderen troosten, met een troost die uitgaat boven de troost van de wereld.

Dan zeg je het na, met een oud leerboekje van de kerk: wat is nu jouw enige troost, beide in leven als in sterven?

Welnu, dat ik met lichaam en ziel, zowel in leven als in sterven niet mijzelf toebehoor, maar het eigen ben aan mijn getrouwe Heiland Jezus Christus. Hij heeft met zijn kostbaar bloed voor al mijn zonden volkomen voldaan en mij uit alle heerschappij van de duivel verlost. Hij waakt met zoveel zorg over mij dat zonder de wil van mijn hemelse Vader geen haar van mijn hoofd kan vallen, ja zelfs dat alle dingen mij tot mijn heil moeten dienen. Daarom verzekert Hij mij ook door zijn Heilige Geest van het eeuwige leven en maakt mij van harte bereid om voortaan voor Hem te leven (Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 1).

Amen

Zingen: Gezang 23 B: 1,2,3 ('De Heer is mijn herder')